

Avrupa Konseyi (Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi) Felsefesinde: Yerel Yönetimler ve Türkiye’de İl Yönetiminde Yapılanmanın Dağlık Alan Yönetimi İlişkisi

Relationship of Local Authorities and the Structuring in Provincial Administration in Turkey with Mountainous Area Management: in the Philosophy of the Council of Europe (the Congress of Local and Regional Authorities)

Zerrin TOPRAK KARAMAN
Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF
zerrin.toprak@deu.edu.tr

Makale Başvuru Tarihi: 26.02.2018
Makale Kabul Tarihi: 29.03.2018

ÖZET

Anahtar

Kelimeler:

Dağlık Alan
Yönetimi

İl Yönetimi

Orman Yönetimi

Önemli coğrafi birimlerden biri olan dağlık alanlar, sahip oldukları doğal kaynak değerleri açısından giderek daha fazla dikkati çekmektedir. İnsan unsuru ve güvenlik olgusu ile birlikte değerlendirilmesi, dağları daha özel bir yönetim ve politika uygulanması gereken alanlar haline getirmektedir. Türkiye gibi 2/3’ü dağlık olan bir ülkede, dağlık alanların potansiyellerinin sürdürülebilir kalkınma ilkesi içerisinde değerlendirilmesi giderek önem kazanmıştır. Oysaki Türkiye’de dağ yerine “orman” kavramı öne çıkmıştır. Dağların önemine ilişkin kamuoyu yönüyle genelde bir farkındalık da bulunmamaktadır. Dağ denildiğinde öncelikle son yıllarda popüler hale gelen dağ yürüyüşleri akla gelmektedir. Cumhuriyet döneminden (1923) günümüze, Orman Yönetimi ile Dağ Yönetimi birleştirilmiş, “idare merkezli ve merkeziyetçi” bir yönetim biçimi öne çıkmıştır. Yine, dağ köylüsü yerine “orman köylüsü” ifadesi öne çıkmıştır. Dağlık alanlar, kırsal alan içinde kabul edilerek, sosyo-kültürel ve ekonomik destek çalışmaları bu çerçevede yürütülmektedir. Türkiye bir Avrupa Konseyi üyesidir ve “dağ yönetiminde” etkinlik konusu, önerilen tebliğ içeriğinde, Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi anlaşmaları perspektifinden değerlendirilmektedir.

ABSTRACT

Keywords:

Mountain
Management Area

Provincial
Administration

Forest
Administration

Bore attention in terms of their natural resource values. The evaluation of mountains together with the human element and safety cases turns mountains into areas where a more specific management and policy need to be implemented. Evaluation of mountainous areas within the concept of sustainable development has become increasingly important in Turkey, 2/3 of whose territories comprise mountainous areas. However, the concept of forest comes to the fore instead of the concept of mountain. There is no general awareness of the importance of mountains in the public opinion. Mountain hikes that have become popular in recent years come to mind only at first when mountain is mentioned. Since the Republican Era (1923), Mountain Administration and Forest Administration have been combined, and “a rule-based and centralized” form of government has emerged. Again, the phrase “forest villagers” has come into prominence instead of mountain villagers. Socio-cultural and economic support activities are carried out within this framework, assuming that mountainous areas are in the rural areas. Turkey is a member of the Council of Europe, and efficiency in “mountain administration” is evaluated by considering from the perspective of the agreements of the Congress of Local and Regional Authorities within the scope of the proposed paper.

1. GİRİŞ

Dağlık alanlarda yaşayan insanlar, yaşanabilir alanı ve dik topografya ve yüksek rakımlarla ilişkili çevresel zorluklar nedeniyle, genellikle diğer alanlardan daha fazla doğa kaynaklı ve mekânsal hizmet sınırlamalarıyla karşı karşıyadır. Dağlık alanlar sorunları itibariyle, “özel bir birim” olarak tam da bu nedenle önemsenmektedir. Dağ ve dağlık alanlar ve yakın çevreleri kıyılar ve adalar gibi özel ortamlar da yaratmaktadır. Dağ ve dağlık alanların yönetimi konusu; yalnızca bitki ve hayvan varlığının korunması ile çevre sorunlarıyla ilgili olmayıp, çok yönlü güvenlik tehditleri de içerebilmektedir. Ayrıca Türkiye’de kıyılar aynı zamanda ülkemizin sınırır. Gerek toplumsal kalkınma gerekse güvenli bütünleşik sınır yönetimi açısından çok yönlü kurumsal ve sektörel işbirliğini gerektirmektedir. Makalede dağlık alanların çok yönlü özelliklerine, Türkiye’de gelişen ve değişen yönetsel yapılanma bağlamında “İl ve Büyükşehir Yönetimi” ile geliştirilmesi gereken ilişkiler açısından değinilmiştir. Kuşkusuz bir bütün olarak ülke topraklarının önemli ve değerli bir parçası özelliğini taşıyan dağlık alan bölgelerine yönelik olarak; daha kapsamlı ve kamu yönetimi teşkilatlanmasında öne çıkan, katılımcı yönetimin dikkate alındığı bir yöntem önemsenmektedir. Makalede dağlar için özel bir yönetim biçimi getirilmesine yönelik toplumsal ve idari farkındalığın güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

2. AVRUPA KONSEYİ VE DEMOKRASİ İLKELERİ

Avrupa Konseyi (Council of Europe); evrensel temel değerler olan “demokrasi”, “insan hakları” ve “hukukun üstünlüğü” ilkelerini güçlendirme amacına dayalı olarak 5 Mayıs 1949 tarihinde kurulmuştur. Türkiye, Avrupa Konseyi’ne 13 Nisan 1950 tarihinde katılmıştır. Bununla birlikte genelde Avrupa Konseyi ile Türkiye’nin ilişkisi tam olarak bilinmemektedir ve akademik düzeyde de eğitim programlarında çok az yer bulmaktadır¹. Avrupa Birliği tartışmaları ve raporlara yansımaları; “Kopenhag Kriterlerinin” Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliğinin ortak paydası olduğunu fark ettirmiştir.

1949 yılında 10 Avrupa Devleti ile başlayan beraberlik, 2018 yılı itibariyle 47 Devlete yükselmiştir. 1999 yılında 50. yıldönümünü kutlayan Avrupa Konseyi’nin parolası “hudutları olmayan daha büyük bir Avrupa’yı oluşturmak” olarak belirlenmiştir. Bu gelişim, Avrupacılık (Pan-European) düşüncesinin mekan ölçeğinin önüne geçtiğinin, bir bakıma da Avrupa Konseyi’nin bir “Dünya Konseyi” gibi değerlendirilmeye başlandığının göstergesidir.

5 Mayıs, Avrupa Konseyi açısından bir kutlama günüdür. 2018 tarihi de 59. yılını göstermektedir. Bayrağındaki sayısı değişmeyen 12 yıldızı ile “mükemmelliği temsil eden” Avrupa Konseyi’nin çalışma merkezi Strasbourg’tur².

Avrupa Konseyi’nin organları şunlardır:

- Bakanlar Komitesi (Committee of Ministers)
- Parlamenterler Meclisi (Parliamentary Assembly)
- Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi (Congress of Local and Regional Authorities of Europe)
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (European Court of Human Rights)

Avrupa Konseyi’nin yerel ve bölgesel örgütlenmeye sürekli önem verdiği görülmektedir. Konseyin, 1950’lerden bu yana, yerel yönetimler alanındaki teknik çalışmalarını yürütmekte olan Yerel ve Bölgesel Yönetimler Sürekli Konferansı’na, 14 Ocak 1994 tarih ve 506 sayılı toplantı ile statü yenilemesi yapılarak Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi adı verilmiştir. Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi (CLRAE, The Congress of Local and Regional Authorities of Europe) yerel ve bölgesel yönetimleri temsil etmektedir. Başka bir ifade ile Kongre, Avrupa Konseyinde, Avrupa belediyeleri ve bölgelerinin sesidir. Kongre; Yerel Yönetimler Odası ve Bölgeler Odasından oluşmaktadır. Avrupa Konseyi, Yerel ve Bölgesel seviyede sürekli demokrasinin sağlanmasının hayati önemini vurgulamasıyla tanınmıştır. Demokrasinin, sadece kişiye ait, ferdi bir kullanım değil, ülkenin bütününde varlığının hissedilmesinin, çok daha büyük bir özgürlük olduğu savunulmaktadır.

1 Dokuz Eylül Üniversitesi, Kamu Yönetimi Programında Dağlık Alan Yönetimi konusunda Yüksek Lisans Programında doğrudan ve Kırsal Alan Planlaması gibi dolaylı dersler mevcuttur: http://debis.deu.edu.tr/ders-katalog/2015-2016/tr/tr_1395_1395_4035.html ve iki tez tamamlanmıştır.

2 Avrupa Konseyi ile ilgili bilgiler için Bkz.: Karaman, 2014:39-62; <https://www.coe.int/en/web/compass/what-are-human-rights->

Buna göre, demokrasinin çalıştırıldığı ilk basamak olarak yerel yönetimler, Avrupa'nın bütününde kasaba ve köylerinde, merkez ve yerel bölgeler ile sınırlarda oluşturulmalıdır. Bu özellikleriyle Avrupa Konseyi, Avrupa Birliğinin demokrasi okuludur.

Yerel yönetimlerle işbirliğini sağlamakla görevli Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresinde, Avrupa'nın belediye başkanlarıyla yerel yönetim temsilcileri bir araya gelerek sorunlarının uluslararası düzeyde tartışılması sağlanmaktadır. Yerel ve Bölgesel seçilmiş temsilcilerin oluşturdukları birlikteliklerde tartışılan ortak sorunlar ve ortaya çıkan görüşler ile tecrübeler, temsilciler tarafından kendi ülkelerinde paylaşılarak Avrupa Konseyi ortaklığına taşınmaktadır.

Yerel birimlerin daha iyi temsil edilmesini gündemine alan Kongrenin temel hedefleri;

- Yerel birimlerin, Konsey'in yerel yönetimlerle ilgili çalışmalarına daha etkin katılımının sağlanması,
- Avrupa ülkelerinde özerk idari veya siyasi yerel ve bölgesel yönetim yapılarının oluşturulması,
- Bütün Avrupa'da belediyeler ve bölge yönetimleri arasında işbirliğinin özendirilmesi ve desteklenmesidir.

Yerel yönetimlerin demokratik toplumsallaşmasına yönelik ilk adımların atıldığı 1957 yıllarından bu yana yerel hizmetlere yönelik çalışmalar geliştirilmektedir. Avrupa Konseyi'ne, yeni ülkelerin katılımları ve politik-ekonomik temel yapısal değişimler ve gelişmeler bağlamında, Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi'nin hedeflerinde de gözden geçirmeler, biçimlendirmeler olmaktadır. Belirtilen hedeflere aşağıda yer verilmiştir.

- Avrupa Konseyinin bütün üye devletlerinde, özellikle yeni demokrasiye geçen ülkelerde, yerel ve bölgesel yönetimlerdeki etkinliği geliştirmek,
- Üye ve başvuruda bulunan devletlerde, yerel ve bölgesel demokrasinin gelişimini izlemek,
- Yerel ve bölgesel demokrasilerde, katılımın etkinliğini artırmak amacıyla kendini ifade edemeyen yerleşik grupların girişimlerini geliştirmek,
- Avrupa politikasının biçimlenmesinde, yerel ve bölgesel yönetimlerin temsil ilgisini sağlamak,
- Sulh, hoşgörü ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak ve gelecek nesiller adına emniyete almak için bölgesel ve sınır ötesi işbirliği teşvik etmek,
- Avrupa Bölgelerinin oluşumunu teşvik etmek
- Yerel ve Bölgesel seçimleri izlemek.

Avrupa Konseyinin organları olan Bakanlar Komitesi ve Parlamenterler Meclisince takip edilen çalışmalarının yanı sıra diğer faaliyetleri, Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi³ işbirliği ile yürütülmektedir. Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi bünyesinde yapılan çalışmalar, tavsiye ve görüşleri alınmak üzere Parlamenterler Meclisi ve Bakanlar Komitesine gönderilmektedir. Bakanlar Komitesi ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinin başlıca çalışmalarını;

- Tüm yönleriyle yerel ve bölgesel politikalar üzerine tavsiyede bulunmak,
- Yerel ve Bölgesel yönetimleri temsil eden ulusal ve uluslar arası kurumlarla yakın işbirliği yapmak,
- Yerel ve bölgesel konferanslar, yerel ve bölgesel düzeyde organizasyon ve duyurularla, kamuoyunu daha geniş bir katılıma yönlendirmek,
- Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Antlaşmasının üye ülkelerce ne kadar düzenli olarak uygulandığının Konsey üyelerince değerlendirilmesi ve raporlandırılmasını sağlamak,
- Yerel ve Bölgesel Yönetimlerin, işlevselliğini ve uygulanabilirliğini sağlamak için yeni üyelere yardımcı olmak oluşturmaktadır.

Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi çalışmaları, birbirini tamamlayan 10 düzenlemeyi öne çıkarmıştır. Bu düzenlemeler şunlardır (www.coe.int);

- **Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı:** 01/09/1988 (*European Charter of Local Self-Government*)

3 Avrupa Konseyi'nin yerel yönetimlere ilişkin düzenlemeleri hakkında detaylı bilgi edinmek için Bkz.: Karaman vd., (2004).

- **Avrupa Bölgesel Yönetimler Özerklik Şartı Taslağı:** 2002 (*European Charter of Regional Self-Government/Draft*)
- **Avrupa Yerel Topluluklar veya Yönetimler Arasında Sınırötesi İşbirliği Çerçeve Sözleşmesi:** 22/12/1981 (*European Outline Convention on Transfrontier Co-Operation Between Territorial Communities or Authorities*)
- **Avrupa Peyzaj Sözleşmesi:** 01/03/2004 (*European Landscape Convention*)
- **Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi:** 01/02/1998 (*Framework Convention for the Protection of National Minorities*)
- **Avrupa Bölgesel ve Azınlık Dilleri Şartı:** 01/03/1998 (*European Charter for Regional and Minority Languages*)
- **Avrupa Kentsel Şartı:** 19/03/1992 (*European Urban Charter*)
- **Gençlerin Yerel ve Bölgesel Yaşama Katılımlarına İlişkin Avrupa Şartı:** 19/03/1992 (European Charter on the Participation of Young People in Municipal and Regional Life) (Revised) 21/05/2003)
- **Avrupa Dağlık Bölgeler Şartı Taslağı:** 1995 (*European Charter of Mountain Regions/Draft*)
- **Yabancıların Yerel Düzeyde Kamusal Hayata Katılımlarına İlişkin Sözleşme:** 01/05/1997 (*Convention on the Participation of Foreigners in Public Life at Local Level*)

Avrupa Konseyinin gerek yerel ve bölgesel gerekse ulusal düzeyde geliştirdiği yasal düzenlemeleri; sözleşme ve antlaşmaları yukarıda da belirtildiği gibi, Avrupa Birliğinin Kopenhag Kriterleri bütünlüğünde getirilen düzenlemeleriyle eşdeğer gitmektedir. Aslında Avrupa Birliğine üyelikte ve sürdürülebilir ortaklıktaki göstergeler, Avrupa Konseyinin düzenlemelerine uyum ve başarılı olmayla yakından ilişkilidir. Bu nedenle de öncelikli olarak, “Avrupa Konseyi Düzenlemelerinin” idarenin ve kamuoyunun gündemine taşınması önemlidir. Türkiye yukarıda listelenen Şartlardan;

- Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı (1993),
- Avrupa Yerel Topluluklar veya Yönetimler Arasında Sınır ötesi İşbirliği Çerçeve Sözleşmesi (2001),
- Avrupa Peyzaj Sözleşmesi (2004) tarihlerinde imzalayarak yürürlüğe almıştır.

Bilindiği gibi Avrupa Kentsel Şartı ve Gençlik Şartı doğrudan yerel yönetimlerin imzalarına açılan koşullu düzenlemelerdir. Türkiye, yerel yönetimlerin özerkliği konusunda hassasiyeti nedeniyle bu iki düzenlemenin yerel yönetimlerce imzalanmasına izin vermemektedir. Esasen kentsel düzenlemeler ve gençlik çalışmaları uygulamasına hemen hemen bütün belediyelerde az çok yer verilmekle birlikte kurumsallığı bulunmayan bu düzenlemeler önemini korumaktadır.

Avrupa Konseyi antlaşmalarında yer alan ilkeler gereği, üye devletlerin mevzuat düzenlemelerinde sağlanması gereken değişikliklerin ne ölçüde gerçekleştirildiği ve uygulandığına ilişkin “izlemeler” yapılmaktadır. 1991’lerde başlatılan bu çalışmalar, son birkaç yıldır etkinleştirilmiştir. 1950 yılından beri Konsey Üyesi olan Türkiye’nin, üstlendiği sorumluluklara ilişkin yapılabilişliğin sağlanmasına yönelik gerekleri süreç içinde tam olarak yerine getirememesi, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi’nce de denetlenen bir ülke konumuna taşımıştır.

Nihai tahlilde, antlaşmaların üzerinde çok yönlü çalışılarak ve toplumsal huzurun korunmasına özen gösterilerek siyasal, yönetsel, ekonomik ve yapısal koşullara ve felsefesine geliştirilmelidir. Bu tespitlere bağlı olarak demokratik yönetimlere ulaşmak için yerel ve merkezi yönetimin birlikte düşünülmesi gerekmektedir. Yerelin “yerel ve müşterek” hizmetleri üstlenmesi ve yapamama halinde merkezin yerele yakınlaşması önem taşımaktadır. Dağlık Alanlar konusu üzerinde çalışılması gereken konulardan birisidir.

3. DAĞLIK ALANLAR PLANLAMASI VE YÖNETİMİ

Dağlık Alanların yönetimi konusu Türkiye’de planlama boyutuyla ihmal edilen en önemli konulardandır. Dağ köylüsü resmi dokümanlarda görünür değildir. Çoğu kere orman köylüsü olarak tanımlanmaktadır. Oysaki

Türkiye'nin %60'ı dağlık alanlardır. Türkiye'nin denizlere ve dağlara sırtını dönmeye eğilimi kabul edilebilir değildir. Dağ yönetiminin orman yönetiminden ayrı tutulması ve özel bir yönetim birimine dönüştürülmesi çalışmaları önem taşımaktadır.

Türkiye'de dağlık alanlar ve yönetimine ilişkin akademik çalışmalar yok denecek kadar azdır. Ormanlık alanlarda idari çalışmaları, çeşitli adlar altında kurulan orman, ağaçlandırma vb. idari birimler yürütmektedir. Bu çalışmalar kuşkusuz mekânın özelliklerine göre dağlar ve dağlık alanları da kapsayabilmektedir. Ancak dağ görünürlüğü gölgelenmiştir. Oysaki daha 1992'de, dünya devlet ya da hükümet başkanlarının bulunduğu, Birleşmiş Milletler Rio Dünya Zirvesi Konferansında "Gündem 21" Eylem Planında, 13'üncü Başlık "Kırılgan Ekosistemin Yönetimi: Sürdürülebilir Dağ Gelişimi" olarak adlandırılmıştır.

Dağ yönetiminin önemin farkındalığına yönelik ilk ciddi idari hamleler Orman ve Su İşleri Bakanlığının ilgili birimlerince yapılmıştır. Orman Bölge Müdürlüğünün Stratejik Plan raporunda (2013-2017), hiçbir bölümünde "dağ yönetimi" ifadesi geçmemekle birlikte, Bakanlığın teşkilat şemasında, Toprak Muhafaza ve Havza Islahı Dairesi Başkanlığı altında, "Dağlık Alan Yönetimi" birimi, Şube Müdürlüğü olarak alt düzeylerde yerini almıştır. Aslında, Orman Bölge Müdürlüğünün Stratejik Plan Rapor içeriğinde orman ağırlıklı bir çalışma yöntemi yer almaktadır. Eylem planları çalışmalarında, tamamen ayrı bir başlık altında **Sürdürülebilir Dağlık Alan Yönetimi** konusunun değerlendirilmesi ve **Dağlık Alan Yönetimi Biriminin Şube Müdürlüğünden çıkarılarak Daire Başkanlığına** dönüştürülmesine yönelik yapılanma gerekliliği bulunmaktadır. Kuşkusuz 1982 Anayasa'sı düzenlenmeleri gündemde iken, "orman ve orman köylüsü" (md.169) bahsine ilave olarak "**dağlık alan**" eklemesi yapılması yerinde olacaktır.

Dağlık alanların yönetimine ilişkin olumlu bir adım olarak, 17-20 Eylül 2013 tarihinde Erzurum'da Dördüncü Uluslararası Dağ Ortaklığı (Mountain Partnership,MP) toplantısı 32 ülkeden 105 yabancı ile ulusal ve yerel düzeyde Türkiye'den gelen katılımcılar birlikteliğinde gerçekleştirilmiştir. Türkiye bu toplantıda Avrupa Temsilcisi olarak, 2014-2017 döneminde görev yapacak Yönlendirme Komitesine seçilmiştir. Mamafih bugüne kadar Dağlık Alanların yönetimine ilişkin model çalışmasında kayda değer bir ilerleme gerçekleşmiş değildir. Orman Yönetiminin teşkilatlanma içinde öne çıkmasına yönelik çalışmaların devamında, Dağ Yönetimi Strateji Belgesi oluşturulması için Kayseri'de 13 Ekim 2014 yılında bir çalıştay düzenlenmiştir. Belirtilen bu çalıştayın mantıksal çerçevesi oluşturulurken yazarın önerisi benimsenmiş, Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Anlaşmalarından Dağlık Alanlar Şartı Taslağı dikkate alınmıştır⁴. Çalıştay çalışması sonucunda aşağıda temelde Avrupa Konseyi dağlık alan çalışmalarına dayandırılabilen ilkeler benimsenmiştir⁵. Bu ilkeler yazarın çalışma grubunda yer alması nedeniyle literatüre girebilmiştir. Resmi paylaşımı bulunmamaktadır.

DAĞ YÖNETİMİ STRATEJİ BELGESİ (TASLAK)

Amaç

Bu belgenin amacı, Türkiye'de dağlık alanların yönetimi, yöre halkının yaşam koşullarının iyileştirilmesi, doğal yapının korunması ve sürdürülebilir kalkındırılması ve korunması politikasının genel ilkelerini katılımcı bir anlayışla belirlemektir.

Tanım

Bu belge kapsamında ilgili kurum ve kuruluşlar, "dağlık alanlar" terimini; yükseltisi, eğimli yüzey yapısı ve iklimi insan faaliyetlerinin gerçekleştirilmesini etkileyecek nitelikte özel koşullarda olan alanlar olarak değerlendirecektir.

Genel İlkeler

1. Dağlık alanlar, sürdürülebilir kalkınma ilkelerine göre biçimlenen özel bir değerlendirme gerektirir. Bu değerlendirmenin, tüm ekonomik, toplumsal, kültürel ve çevresel sorunları dikkate alması gereklidir. Dağlık alanlarda yaşayanlara iyi yaşam koşulları sağlamayı hedeflemektedir.
2. Bunun sağlanması için yerel, ulusal, sınıraşan bir çerçeve içinde özel bir değerlendirme yapılması hedeflenmektedir.

4 <http://www.dagyonetisimi.com/index.php/mevzuat/167-daglik-sart>

5 Avrupa Konseyi, Dağlık Alanlar Şartı Taslağı ile karşılaştırma yapmak için Bkz.:

http://mountainlex.alpconv.org/images/documents/Council_of_Europe/european_charter_mountain_regions.pdf

Genel ve Sektörel Yaklaşımlar

1. İlgili kurum ve kuruluşlar, dağlık alanlarda her bir bölgenin belirleyici durumuna uygun olarak ekonomik kalkınmayı teşvik edici, nüfusun eğitim, kültürel ve sosyal haklarını geliştirici ve çevreyi koruyucu kurumsal çözümleri birlikte içeren, kapsamlı bir alansal planlamanın yapılması,
2. Kamu, özel ve sivil ortaklar, yürürlükte olan politikaların etkililiğini mevcut şartlara uyarlanması veya güçlendirilmesi ve koordinasyonlarının kapsamlı bir yaklaşımla bütünleştirilmesidir.

Dağlık Alanlar İle İlgili Mevzuatın Dayanacağı Hedefler:

- a. Dağlık alanlara özgü yapıların net bir şekilde tanınması;
- b. Nüfusu yerinde tutmak ve genç nüfusun dışarıya göçünü engellemek;
- c. Dağlık alanların yaşam kalitesi için ve kalkınması için gerekli olan altyapı ve sosyal tesislerin oluşturulması ya da modernleştirilmesi;
- d. Yerel kamu altyapı hizmetlerinin temin edilmesi ve geliştirilmesi;
- e. Tarım ve mera arazilerinin korunması ve dağlık alanlarda tarımsal faaliyetlerin özel bir yaklaşımla sürdürülüp modernleştirilmesi;
- f. Yerel enerji kaynaklarının çevre koruma ilkeleri dikkate alınarak geliştirilmesi;
- h. Mevcut sanayi faaliyetlerinin korunması ve yeni çevre dostu teknolojilere dayalı sanayiler kurulması;
- i. Geleneksel geçim kaynaklarına ek olarak üçüncü sektörlerin özellikle turizm olmak üzere geliştirilmesi;
- j. Dağlık alanlara özgü kültürel değerlerin korunması ve tanıtılması.

Yukarıda sıralanan hedefler; insan kaynaklarının ve doğal kaynakların genel bir değerlendirmesinin sonucu olarak çevreye saygı gösterilip, korunarak; ekonomik kalkınma ve doğal çevrenin korunması arasındaki denge sağlanarak gerçekleştirilecektir.

Politika Önlemleri

Politika İzlenesi

1. Dağlık alanlarda bölgesel/mekânsal planlama politikalarının uygulanması; ziraat, ormancılık, zanaatçılık gibi geleneksel faaliyetlerin, doğal çevreyi koruyan ve diğer yan ekonomik faaliyetlere temel oluşturmayı sağlayan sürdürülebilir kalkınma yoluyla yürütülmesini mümkün kılmalıdır.
2. Dağlık alanlarda uygulanan bir alansal planlama politikası, öncelikle ve ilk olarak ilgili nüfusun gereksinimleri ve çıkarları doğrultusunda hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.
3. Taraflar, dağlık alanlarla ilgili planlama politikalarını, yukarıdaki 1. ve 2. paragraflardaki ilkelere uygun olarak ve daha iyi düzeyde; yerel yönetimler ve ilgili kurumlar, kaynakların verimli dağıtılması ve dağlık alan sorunlarının özel yapısının anlaşılması sağlanacak şekilde biçimlendirilmelidir.
4. Dağlık alanlardaki planlama politikaları; söz konusu dağlık bölgeyi belirleyen tüm etkenleri dikkate alan ve diğer sektörel politikalar için de standart referans olacak düzeyde olan genel kalkınma plan ve programlarının parçası olarak hazırlanmalıdır.
5. Önceki paragraflarda belirtildiği şekilde alansal bir planlama politikasının uygulanması amacına yönelik olarak ilgili kurum ve kuruluşlar aşağıda sayılan alanlarda sektörel politikalar oluşturulmalı ve yasal, idari, ekonomik, mali ve bütçe ile ilgili önlemler göz önünde bulundurulmalıdır.

Sektörel Politikalar

Tarım

- a. Tarım ve mera topraklarının korunması ve yerel çiftliklerin yaşatılması ve modernleşmesi;
- b. Büyük doğal afetlerden kaynaklanan hasarın tazmin edilmesi ve dağlık alanların doğal ve ekolojik kısıtlılıklarının dengelenmesi;

- c. Terkedilmiş arazilerin çoğalmasına, meraların kullanım dışı kalmasına ve mal sahipliğinin parçalanmasının önlenmesi ve tarım topraklarını koruyan birliklerin teşvik edilmesi;
- d. Süt ve süt ürünleri, tıbbi ve aromatik bitkiler, arıcılık vb. endüstrilerin geliştirilmesi;
- e. Kaliteli malların çeşitlendirilmesi, üretimi ve pazarlanması; dağ ürünleri için kalite standartları ve etiketleri oluşturulması;
- f. Kırsal turizmin geliştirilmesi;
- g. Dağlık alanlarda tarımsal üretim kolaylıklarının sağlanması
- h. Dağlık alanlarda genç nüfusun iş kurmasına yardımcı olarak çiftçilik faaliyetlerinin devamlılığının sağlanması;
- i. Çiftçi kooperatiflerinin, kooperatif yapılanmalarının ve örgütlerinin ve bölgeye özgü ürünleri işleyen iş kollarının geliştirilmesi.
- j. Dağlık alanlarda çevrenin korunmasına ve iyileştirilmesine katkıda bulunacak tarımsal girişimlerin desteklenmesinde ilgi gruplarının kendilerine düşen sorumlulukları yerine getirmesi
- k. Tarım arazilerinin arazi kullanım kabiliyet sınıflarına uygun olarak kullanılması
- l. Mera alanlarında planlı ve kapasiteye uyumlu otlatma yapılması
- m. Yem bitkileri yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi
- n. Sektörün iklim değişimine adaptasyonu için gerekli önlemlerin alınması

Ormancılık

- a. Orman ekosisteminin korunarak orman ürünleri endüstrisinin geliştirilmesi
- b. Ormanlarda üretim ve yararlanma koşullarının iyileştirilmesi, biyolojik çeşitliliğin korunması, hizmet ve ulaşım yollarının dikkatle planlanarak inşa edilmesi ve standartlarının iyileştirilmesi;
- c. Ormanların, özellikle yüksek rakımlı yerlerde doğal tehlikelere karşı korunması;
- d. Yangın önleyici ve yangınla mücadele edici programların uygulanması;
- e. Tahrip olmuş orman alanlarında toprağın yapısına uygun yerel aktörlere danışarak yeniden ağaçlandırma programları uygulamak, uygun bitki türlerinin dikilmesini sağlayıp, saf orman oluşturulmasından kaçınılması,
- f. Alpin zonda ağaçlandırma faaliyetlerinin yapılmaması
- g. Sektörün iklim değişimine adaptasyonu için gerekli önlemlerin alınması

Endüstri, Zanaat ve Hizmetler

- a. Altyapı ve genel koşulları düzenleyerek kirlilik yaratmayan sanayilerin ve var olan zanaatlerin sürmesini teşvik etmek;
- b. Kurulacak iş alanlarına, uygun kabul, rehberlik ve yardım hizmetleri sağlamak;
- c. Hizmetleri ve diğer üretim faaliyetlerini yerel, yenilikçi, yüksek teknoloji ve yüksek katma değerli iş alanlarının kurulmasını sağlamak;
- d. Tarım ve orman ürünlerinin işleme yöntemlerinin geliştirilmesi için dağlık alanlarda endüstrinin ve zanaat şirketlerinin kurulmasını teşvik etmek;
- e. Orman ürünlerinin, özellikle ilk basamak işleminden geçen ürünler veya atık ürünlerin yerinde kullanılması; sosyal tesislerde, inşaatlarda ve turizmle ilgili belirli ürünlerde ahşap işlemeciliğini teşvik etmek;
- f. Dağlık alanlardaki yöresel ürünlerde üretim, işleme ve pazarlama aşamalarının iyileştirmek ve kaliteli üretimi destekleyecek önlemleri almak.

Yapılaşma

- a. Sürekli ikamet edenlerin konuta erişiminin güvence altına alınması;
- b. İkinci konut yerleşiminin planlı bir şekilde düzenlenmesi;

- c. Konutların bakım ve onarım ile yenilenmesini ve terkedilmiş yapıların kurtarılmasını geleneksel tarz ve malzemelere uyan bir şekilde özellikle mali yardım araçlarıyla desteklenmesinin teşvik edilmesi;
- d. Yerleşimlerin niteliğinin ve mimari tasarımının doğal ortam ile uyum içinde olmasını sağlanması

Turizm

- a. Turizmin geliştirilmesi ve mevcut altyapı hizmetlerinin kapasitesi arasında denge kurulması, arazi ve çevre kalitesinin korunması ve geleneksel mimari ve malzemelerin muhafaza edilmesinin sağlanması;
- c. Turizm sektöründe çalışanların, günümüz turizminden beklenenleri verecek niteliklere sahip olmalarının ve kaliteli hizmet ve iş verebilmelerinin sağlanması;
- ç. Dağlık alanların çevre, doğal manzara, mimari ve kültürel miras, yerel ürünler ve gelenekler gibi üstünlüklerini gelire çevrilmesinin teşvik edilmesi.
- d. Sürdürülebilir bir şekilde çok çeşitli iş olanaklarının güvence altına alınması ve mevsimsel yoğunluğun arttığı dönemlerde dağların doğal kaynaklarının aşırı kullanılmasını engellemek için mevsimsel çeşitliliğe dayanan işletmeciliğin teşvik edilmesi;
- e. Doğal çevrenin dengesini bozabilecek nitelikteki rekreasyonel faaliyetlerin denetlenmesi ve bazı sporların yaratacağı tehlikelere karşı turistlerin uyarılması.
- f. Sektörün iklim değişimine adaptasyonu için gerekli önlemlerin alınması
- g. Coğrafi ve kültürel mirasa saygılı dengeli bir biçimde turizmin gelişmesini sağlayabilmek için yukarıda sayılan önlemleri almaya yönelik, yerel yönetimlerin desteklerinin sağlanması

Altyapı, Ulaşım ve Sosyal Tesisler

- a. Dağlık alanlarda yalnızca karlılığı gözetilen işletmecilik anlayışından kaçınılmalıdır.
- b. Dağlık alanlarda yerel yönetimlerin; yerel yol şebekelerinin, elektrik temini, su temini, çevresel sağlık hizmetleri, okul, hastane, katı atık yok etme tesisleri ve haberleşme gibi temel altyapı hizmetlerinin çevreci teknolojilerle sağlanması, bu konudaki maliyetlerin paydaşlar arasında dengeli bir şekilde dağıtılması
- c. Dağlık alanlara tamamen güvenli erişimin sağlanması;
- d. Dağlık alanlar için mekânsal planlama stratejilerinin belirlenmesi;
- e. İlgili maddelerin iklim değişimine adaptasyonu için gerekli önlemlerin alınması;
- f. Altyapı ve ulaşım faaliyetleri hususunda çevresel etki değerlendirmelerinin (ÇED) yapılması, inşaat sırasında çevreye zararın en aza indirilmesinin sağlanması

Enerji

- a. Yerli kaynaklar dikkate alınarak hidroelektrik enerjiden çevresel gereklerle uyum içinde yararlanılması;
- b. Alternatif ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını desteklenmesi;
- c. Dağlık alanlardaki sulama, enerji ve diğer kaynaklarından elde edilen kârdan yerel halkın yararlanmasının sağlanması.

Eğitim, Araştırma ve Bilinçlendirme

- a. Eğitim alabilme ve eşit eğitim hakkını verebilmek için ilgi gruplarının dağlık alanlarda okulların açık kalmasını ve öğrencilerin okul yolunda çok zaman harcamaları için uygun yerlerde kurulmalarının sağlanması. Yeni eğitim teknolojilerinin geliştirilip uygulanması.
- b. Dağlık alanlarda yüksek öğrenimin yanı sıra ilk ve orta öğretimde de mesleki ve teknik eğitim olanaklarının sağlanıp yaygınlaştırılması.
- c. Özellikle dağlık alanlardaki tarımsal faaliyetler, el zanaatları ve gelişmiş teknoloji konularında, özel eğitim ve uygun kurs programları oluşturulmasına gayret edilmesi.
- d. Dağlık alanların doğal, kültürel ve sosyal çevresinin korunması konusunda bilinçlendirme ve bilgilendirme programlarının uygulanması.

Kültür

- a. Dağlık alanların tarihi mirasını kayıtlara geçirilmesi, geliştirilmesi ve daha fazla bilinmesinin sağlanması;
- b. Dağ nüfusunun kültürel kimliğinin kuvvetlendirilmesi ve gönüllü kuruluş faaliyetlerinin harekete geçirilmesi.

Çevre

- a. Toprağın, suyun ve havanın korunması ve yönetilmesini, uygun durumlarda doğal manzaranın koruma altına alınmasını, fauna, flora ve yaşayan canlıların muhafaza edilmesinin sağlanması.
- b. Dağlık alanlarda çevrenin yönetilmesi ve korunması için uluslararası düzeyde bilimsel, teknik ve siyasi işbirliğinin yapılması;
- c. Dağlık alanlarda biyogenetik rezerv ve nesli tükenmekte olan canlı türleri ile ilgili bilgi ağı oluşturulması, mevcut işbirliğinin artırılması;
- d. Tehlike altındaki alanların haritalanması, çığ, sel, heyelan ve orman yangını gibi doğal afetlerde doğal çevreyi, insanları ve mal varlığını koruyacak etkili önlemlerin alınması ve bu çalışmalarda Hyogo Eylem Planının (2005-2015) ilkelerine uyulması,
- e. Dağlık alanlarda çevre dostu ve aynı zamanda kalkınmayı sağlayan faaliyet ve projelerinin teşvik edilmesi;
- g. Dağlık alanlarda su kaynaklarının bütünleşik idaresi konusunda işbirliğinin sağlanması.

Bilimsel ve Teknik İşbirliği

- a. Dağlık alanlarda bilimsel ve araştırma deneyimlerinin toplandığı bir veri bankası oluşturulması
- b. Dağlık alanlardaki üniversiteler ve araştırma merkezleri arasında işbirliğinin özendirilip, Uluslararası bilgi ağının kurulmasının teşvik edilmesi;
- c. Dağlık alanların ihtiyacını karşılayacak teknoloji aktarımının desteklenip geliştirilmesi.

Yukarıda yer alan hususlara yönelik yasal düzenlemelerin tüm paydaşların katkılarıyla gerçekleştirilmesine yönelik yeni çalışmalar hedef olarak belirlenmiştir. Ancak bu konudaki çalışmalar maalesef son yıllarda heyecanını kaybetmiş görünmektedir.

Türkiye’de dağ konusundaki hukuki düzenlemelerde idari stratejik aktör vali’dir. Dağlar, kamuoyunun gündemine sportif faaliyetler desteğinde yeni yeni gelmektedir. Kalkınma Ajanslarının çalışmalarında hemen hiçbir boyutta dağlık alanlar yer almamaktadır.

Dünyanın birçok ülkesinde Rusya başta olmak üzere, dağlar özel bir konuma sahiptir. Türkiye’de de seçilmiş dağ ve dağlık alanlarda, özel alanlar olarak, Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi taslak çalışmalarından olan, “Dağlık Alanlar Şartı Taslağı” içeriğinden yararlanılarak, uygun bir yönetim modelinin ve idari yapının oluşturulması gerektiği kanaatindeyim. Ayrıca Dağlık Alan Belediyeler Birliği olarak, dağlık alan belediyelerinin güç birliği yapmasının önemli olduğunu düşünmekteyim. Aşağıda Türkiye’de dağ yönetimi ile ilişkilendirilebilecek düzenlemelere yer verilmiştir.

1924 Tarihli 442 Sayılı Köy Kanunu;

442 Sayılı Köy Kanununda (md.4/2) yer alan “Dağlık ve ormanlık havalide ötede beride dağınık olan evler, tarlalar, meralar parça parça en yakın köye bağlı sayılmaktadır”, hükmüne göre, dağınık yerleşimler dağlık ve ormanlık arazide ise idari bakımdan en yakın köy ile irtibatlandırılmaktadır. Ayrıca, “İki köyün sınırları arasında eskiden beri hiçbir köyün malı sayılmayan boş arazi, dağlar, ormanlar, yaylaklar varsa bunlar gene sınırın dışında bırakılmalı” (442,md.4/6) hükmüyle dağların köy idari sınırlarının içine alınmaması eğiliminden söz edilebilir. Köy tüzel kişiliğinde organların işleyişi ve hizmetlerde süreklilik ile düzenin sağlanmasını sağlayacak kontrol mekanizmalarına ilişkin temel roller, Vali veya görevlendireceği Kaymakam'a aittir.

Belediye Kanunu (5393) ve Büyükşehir Belediye Kanunu (5216);

5393 Sayılı Belediye Kanunu (md.12) hükümlerinde; dağlık alanlarla ilişkili olarak orman ve orman köylülerinin haklarının, büyükşehirdeki köylerin mahalleye dönüşmesi ile birlikte devam etmesi hususuna değinilmiştir. Orman köylüsüne tanınan imtiyazlarla ilgili düzenlemeler dışında dağlık alanlarla ilgili ayrıca veya doğrudan bir düzenleme yapılmamıştır. Türkiye’nin %60 gibi büyük bir bölümünün dağlık alan olduğu gerçeği dikkate alındığında;

5393 Sayılı Belediye Kanunu’nda dağlık alanlara doğrudan ayrı bir başlık olarak yer verilmemiş, geniş bir organizasyon, emek ve mali güç isteyen “tarım ve hayvancılık” konuları belediyelerin görevlerine eklenmiştir. Yıllardır Bakanlık düzeyinde çözülememiş “orman köylerinin kalkındırılması” konusu, büyükşehir belediyeleriyle bir ölçüde ilişkilendirilmiştir.

2012 yılında Büyükşehirlere ilişkin yapılan düzenlemelerde (5216 say. yasa, md.7);

“**Ek fıkra: 12/11/2012-6360/16 md.** Mevzuatla orman köyleri ve orman köylüsüne tanınan hak, sorumluluk ve imtiyazlar orman köyü iken mahalleye dönüşen yerler için devam eder. **Ek cümle: 20/2/2014-6525/28 md.** Bu hüküm, belde iken sakinleri orman köylüsüne tanınan hak, sorumluluk ve imtiyazlardan yararlanan mahalleye dönüştürülen beldeler için de geçerlidir. Bir belediyeye katılarak mahalleye dönüşen köy, köy başlısı ve belediyelerce kullanılan mera, yaylak, kışlak gibi yerlerden bu mahalle sakinleri ve varsa diğer hak sahipleri 25/2/1998 tarihli ve 4342 sayılı Mera Kanunu hükümleri çerçevesinde yararlanmaya devam eder”, hükmü yer almaktadır.

Bu madde ile kırsal olmayan faaliyetler ve kent arasındaki tanım ayrılığı bozularak, tarımsal fonksiyonlu belediyeler ortaya çıkmıştır. Düzenleme bu haliyle eksik olup, kentsel fonksiyonlara sahip, kırsal faaliyetlerin işgücü itibarıyla hizmet listesinde yer almayan belediyeler ile kırsal fonksiyonları olan belediyelerin ayrılması ve “kırsal belediyeler” olarak belediye yapılanmasına geçilmesi önem taşımaktadır. Ayrıca, mali güç ve kaynak dağılımında, belediye örgütlenmesinin yer aldığı kırsal alanlarda tarım ve hayvancılık gibi fonksiyonların yürütülmesine izin verecek merkezi düzeyde destekleyici mali yapılar oluşturulması gerekliliktir.

Büyükşehirlerde; Valiliklerin Yatırım, Planlama ve Koordinasyon Ofislerinin sadece hizmet aksama ve denetim organı gibi planlanmamasına da özen gösterilerek, Türkiye’nin kamu yönetimi hizmet dağılımındaki uzmanlıklarına da uygun olarak, kırsal alan gelişmesindeki rol ve sorumluluğunun planlama yetkileriyle birlikte netleştirilmesi; Diğer belediyelerde de yine Valiliklerin, kırsal alan gelişmesinde farklı farklı düzenlemelerde yer alan sorumluluk ağlarının bütünleştirilerek işlevselliklerinin artırılması önem taşımaktadır.

2005 tarihli 5302 İl Özel İdaresi Kanunu;

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’nun 6. maddesinde il özel idarelerinin görev ve sorumlulukları sayılmıştır. İl özel idaresi yerel ve müşterek nitelikte olmak şartıyla; ilin toprağının korunmasından erozyonun önlenmesine kadar birçok ihtiyacının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde; imar, su, yol, kanalizasyon, çevre, orman köylülerinin desteklenmesi, ağaçlandırma vb. hizmetleri belediye sınırları dışında yapmakla görevli ve yetkilidir. Bu düzenlemede, il özel idaresinin görevleri belediye sınırları içinde ve dışında olmak üzere ayrı ayrı planlanmıştır.

Dağlık alanların yer aldığı belediye sınırları dışında kalan bölgeler için Vali karar ve yürütme organı olarak tam yetkilidir. 6360 sayılı kanun ile İl Özel İdarelerinin kaldırılarak, büyükşehir belediye sınırlarının “il sınırı” olarak kabul edilmesi hükmüyle, dağlık alanlara götürülecek yerel hizmetlerde büyükşehir belediyeleri yetkilendirilmiştir. Bir bütün olarak değerlendirildiğinde artık Büyükşehir belediyeleri dağlık alanlara sahip ise, yönetiminin dışında kalamamaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Dağ yönetiminin etkinliğinin sağlanmasında, büyükşehir yönetimi ile ilişkilendirilmiş il idari alanlarında; bakanlıkların, bakanlıklara bağlı il müdürlüklerinin ve merkezi idare kuruluşlarının dağlık alanlarda yapacakları yatırımlarda yerel yönetimlerle işbirliği içinde olması beklenmektedir. Ayrıca ilin tanıtımı gibi önemli bir rol model olma yetkisi verilmiş valilikler, dağ ve dağlık alanlar konusunda etkin bir rol oynamalı, ormanlara yönelik faaliyetler, dağlık alanların önemini gölgelememelidir.

Türkiye’nin yapılanmasında kent fonksiyonlarının hâkim kılınması, kırsal alanların unutulması veya ihmal edilmesi sonucunu ortaya koymaktadır. Sağlıklı gıda ve sağlıklı sürdürülebilir nesil, toplum kalkınmasında tarih boyunca devlet yönetimlerinin temel ilgi alanındadır. Ayrıca Türkiye’deki belli bölgelerde volkanik dağlar bulunmaktadır. Bu dağlar sırasıyla Marmara Bölgesinde Uludağ; Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Karacadağ; Karadeniz Bölgesinde Köroğlu Dağları; Akdeniz Bölgesinde Hassa Bölgesi (Hatay); Ege Bölgesinde Kula Tepeleri (en genç); Doğu Anadolu Bölgesinde Ağrı, Tendürek, Nemrut, Süphan Dağları; İç Anadolu Bölgesinde

Erciyes, Melendiz, Hasandağ, Karadağ ve Karacadağ olarak bilinmektedir. Volkanik dağların maden yatakları açısından zengin olabileceği dikkate alındığında, stratejik çevresel değerlendirmelerinin yapılması ve etkilerinin değerlendirilmesi önemli bir akademik ve sektörel çalışma alanıdır.

Esasen, stratejik önemi olan dağ ve dağlık alanlarda özel bir yönetim uygulamasına geçilmesi, “Orman ve Su İşleri Bakanlığının” yanı sıra “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı”, “Kalkınma Bakanlığı” ve belediyeler ile sivil toplum üyelerinin katılımını sağlayarak etkin yönetimine özen gösterilmesi, çok yönlü önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

KARAMAN, Zerrin Toprak (2014), **Yerel Yönetimler**, Siyasal Kitabevi, Ankara.

KARAMAN, Zerrin Toprak, YAVAŞ, Hikmet ve GÖRÜN, Mustafa (2004), **Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Andlaşmalarında Avrupa Konseyi (Ed.)**, Birleşik Yayınları, İzmir.

http://debis.deu.edu.tr/ders-katalog/2015-2016/tr/tr_1395_1395_4035.html (erişim tarihi: 26.02.2018).

http://mountainlex.alpconv.org/images/documents/Council_of_Europe/european_charter_mountain_regions.pdf (erişim tarihi: 26.02.2018).

<https://www.coe.int/en/web/compass/what-are-human-rights-> (erişim tarihi: 26.02.2018).

<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/155> (erişim tarihi: 26.02.2018).

<http://www.dagyonetisimi.com/index.php/mevzuat/167-daglik-sart> (erişim tarihi: 26.02.2018).

442 sayılı Köy Kanunu (07.04.1924 tarih ve 68 sayılı Resmi Gazete).

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (23.07.2004 tarih ve 25531 sayılı Resmi Gazete).

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu - Mülga (04.03.2005 tarih ve 25745 sayılı Resmi Gazete).

5393 sayılı Belediye Kanunu (13.07.2005 tarih ve 25874 sayılı Resmi Gazete).

6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (06.12.2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazete).

6525 sayılı Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (27.02.2014 tarih ve 28926 sayılı Resmi Gazete).